

Lehetőség

„Egy történetet akkor gondolunk végig következetesen, ha lehetőségei közül a legrosszabb következik be.”

Friedrich Dürrenmatt: *21 pont A fizikusokhoz*
(Ungvári Tamás fordítása)

Ami ma történt, és ami a történetek alapján még történhetne, addig kell leírnom, amíg itt vagyok egyedül, Prágában.

Évekig nem gondoltam Flórára, és azt se mondhatnám, hogy valaha is egy komolyabb kapcsolat lehetőségével tekintetem volna rá, legfeljebb néha eszembe jutott, ha magányos voltam, hogy megbasznám. Mintha láttam volna Facebookon, hogy elköltözött Budapestről, időnként feltűnt róla egy kép az üzenőfalamon, amelyen számomra ismeretlen emberek társaságában sörözött külföldön, aztán eltelt öt-hat év, megismerkedtem Dórával, összeházasodtunk, s Flórának még a létezését is elfelejtettem.

Számomra nem a tudás és a tanulás, az úgynevezett fejlődés, hanem a felejtés az élet legfőbb mozgatója: az unalom alapvető, s ha mindig mindenre képes volnék emlékezni, már rég halálra untam volna magam, vagy épp az unalom miatt lettem volna öngyilkos. De mivel azt is képes vagyok elfelejteni, hogy utálom a szelet, egy viharos nap keltette dühöm tökéletesen elegendő, hogy kirángasson a hétköznapi unalmából. Jóideje úgy érzem, semmi újra nem jövök rá, semmi újat nem tanulok, semmi új nem történik velem, pusztán az időről időre elfelejtett ismeretek, helyzetek és személyek váratlan felbukkanása kelti bennem azt az illúziót, hogy valami új következik, amíg rá nem döbbsenek, hogy mindez egyszer már volt, csak elfelejtettem, s a felejtés és újratanulás dinamikája mindeddig elegendő volt az unalom és az abból eredő halálvágy elűzésére, magyarárn arra, hogy életben maradjak.

Flórával sincs ez másként, noha a félreértések elkerülése végett, előre le kell szögez-nem, hogy nem történt köztünk semmi. Nem mintha arra számítanék, hogy mindezt bárki is olvasni fogja rajtam kívül, de mint tudjuk, a le nem fektetett tények sikamlósak, és a magam számára sem szeretnék lehetőséget hagyni rá, hogy a fent leírt jótékony felejtésnek hála, évek múlva önkényesen húzzam meg a határt fikció és valóság között ebben a följegyzésben. Nemhogy Flóra, de semmilyen más nőnek a képe sem merült föl bennem kísértésként, boldog voltam és vagyok a feleségemmel, ugyanakkor nem tagadhatom

le, hogy amikor a sikeresnek mondható, éppen ezért unalmas premier és sajtótájékoztató után rendező barátommal; Mátéval egy közösen írt film miatt utaztunk ide, a prágai filmfesztiválra; beültünk a sarki sörözőbe, és megláttam Flórát a pult mögött, ne villant volna föl előttem egy másik élet lehetősége.

Annál inkább le kell írnom, ami itt történt, történik és még történhet, vagy történhetne Prágában, hogy nem maradjon más pusztá lehetőségnél.

Flórában nincs, és soha nem is volt semmi különös. Egy gimnáziumba jártunk, tehát magától értetődően sokat és sokféleképpen láttuk egymást; láttuk egymást szürke, tizenkét-hároméves kislánynak és kisfiúnak az öntudatra ébredés határán, láttuk egymást szégyenlős, pattanásos tizenégy-ötéves kamasznak, láttuk egymást tizenhat-hétévesen, amikor a reflexió és a felnőtté válás leginkább a hiúságban ölt testet, én láttam, hogy megnő a mellette, tudatosan kezd öltözködni, odafigyel a hajára és sminkel, ő látta, hogy már nem akármilyen szemüveget hordok, hanem odafigyelek a divatra s hogy mi áll nekem jól, látta, hogy gördeszka helyett már könyveket hordok a hónom alatt és borotválkozom, s nyilván feltűnt neki, hogy fodrászhoz járok, nem hagyom többé anyámnak, hogy össze-viszsa vágja le a hajam. Az ilyen változások akkor is feltűnnek az embernek, ha nem fordul különösebb figyelemmel vagy érdeklődéssel a másik iránt, ha nem fogalmazza meg és tudatosítja magában mindezt, ahogy akkoriban én tettem bizonyos lányok kapcsán a naplómban, de amely lányok között Flóra neve soha nem szerepelt. Az ilyen változások képzik a kamaszkori szexuális vonzalom alapját: egy lány kontaktlencsét kezd hordani szemüveg helyett, vagy kiszedeti serkenő bajuszát, és aznap este egy fiú már az ő emlékképére maszturbál az ágyában. Az ember általában többet érez, mint amennyit valójában tud.

Flóra a gimnáziumban nem velem, hanem más fiúkkal járt, ahogy én sem Flórával, hanem más lányokkal jártam. Ha netán valamelyik osztálytársam közelébe került egy házibuliban, minden bizonnyal elgondolkodtam rajta, miért nem velem beszélget cigarettázva a körfolyosón, de ezt másnap reggelre elfelejtettem. Nem érdekelt eléggé, mint ahogy a szerelmi kísérletezések soha nem érdekelték eléggé ahhoz, hogy akár a magam, akár mások sérülését kockáztassam, ha bárki is többet várt volna egy csókolózással vagy dugással töltött éjszakánál. Én mindig udvaroltam, és törődtem a lányokkal, szerelemből vesztettem el a szüzességemet, és soha senkivel nem feküdtem le pusztá gerjedelemből. Nem valami erkölcsi fölény miatt, hanem mert elegendő volt egy pornóvideóra kivennem ahhoz, hogy napokig gyötörjön a bűntudat.

Most is csak azért írom le mindezt, a szállodaszobában ülve éjszaka, hogy emlékeztessem magamat erre, hogy a körmöléssel úrrá legyek a gerjedelmen, hogy eltereljem a figyelmemet kínzó erekcióról, és továbbra is büszkén mondhassam magamban, hogy amióta Dórát ismerem, immáron öt éve nem nyúltam magamhoz.

Aztán mindenki szépen leérettégizett, a maga rendje és módja szerint egyetemre, főiskolára és OKJ-s képzésekre járt, dolgozni kezdett, Erasmusra ment és visszajött vagy kint maradt, megházasodott, teherbe esett vagy teherbe ejtett valakit. Felnőttünk, anélkül, hogy feltűnt volna, hiszen a Facebookon keresztül anélkül is követjük volt iskolatársaink életét, hogy valójában ismernénk egymást, s ehhez még hozzájön Budapest belkerületeinek értelmiségi beltenyészete, ahol nem lehet egy korsó sört meginni úgy, hogy a pultos haverjában vagy magában a pultosban ne ismernéd föl apád munkatársának a gyereket, vagy a színházban ne futnál össze az egyetemi szaktársad volt csajának a testvérével. Megbeszélitek, kivel mi van, elszívtok egy cigit, aztán mindenki elfelejt mindent és mindenkit, már a naplómba se írom föl az ilyen találkozásokat, a szülővárosod emlékeztet és emlékezik helyetted is.

Minden bizonnyal számtalan ilyen és ehhez hasonló helyzetben láttuk egymást Flórával még otthon, de nem figyeltünk, mert nem is kellett egymásra figyelniünk. Persze voltak pillanatok, ha jobban belegondolok, amikor sikertelen írói próbálkozásaim miatt

időgálva töltöttem az éjszakát, s ha kocsmáról kocsmára járva valahol megláttam Flórárt, vagy bárki hozzá hasonló régi ismerősömet, másnap reggel erősen elgondolkodtam rajta, hogy előkeresem a számát vagy ráírok, de végül ezt hozzám méltatlan gyengeségnek könyveltem el, nem hívtam senkit és nem írtam senkinek, hisz mindig fölényes undorral és szánakozással néztem azokat, akik nem viselték az érettségi utáni diaszpóra természetes magányát, akik gyávaságból ragaszkodtak a felnőttkori önállóság előtti utolsó nagy kényszerközösség látszatbarátságaihoz, és nem voltak képesek egymástól elszakadva megtalálni önmagukat. Azt gondoltam, ha kitartóan végigszenvedem kényszerű magányomat, figyelek magamra és másokra, nem engedek szeszélyes érzelmeimnek és időszakos kétségbeesésemnek, végül megérthetem és beteljesíthetem vágyaimat, és nemcsak önmagam, de a hozzámvaló társat is megtalálhatom.

Összeismerkedtem Dórával, eljegyeztük egymást, összeköltöztünk, lediplomáztam, összeházasodtunk. Bár nemigen érdekelt és érdekel senkit, amit magamtól írok, kapcsolataim révén megcsíptem néhány jól fizető munkát, egy külföldi film forgatókönyvéből, három színdarabfordítás és egy operalibrettó jogdíjaiból összespóroltunk egy lakásra, megvettük, beköltöztünk, és már nemcsak álmodozva fontolgatjuk a gyerekvállalást. Dóra most terhesen vár otthon, Budapesten.

Ott álltam mindezzel és Mátéval a hátam mögött Prágában, előttem pedig Flóra csapolta a félbarna Staroprament a kocsmá pultjában. Nem mondhatok mást, minthogy az egyébként és általában gyötrelmes írás ritka és kitüntetett pillanataihoz hasonlított, amit ma este Flóra viszontlátásától éreztem. Mint amikor reggelente, a tizedik mondat után már nem a lakásban tudom magam, már nem hallok a karórám ketyegését, vagy az ablak alatt elhajtó autók zaját, már nem veszem észre az ablakon beszűrődő fényviszonyok változását, nem gondolok a délutáni bevásárlásra, nem jut eszembe Dóra következő időpontja a nőgyógyásznál, nem törődöm új munkám határidejével, és még rágyújtani is elfelejtek. Csak a következő mondat érdekel, az a jövőm, az éppen leírt a jelenem, s az előző a múltam. Hogy a nyelvi képzeleten kívül bármi valóságos kiszakíthat a hétköznapokból, régóta nem tapasztaltam, nem reméltem és nem is vártam. Talán még vágyakozni is elfelejtettem az ilyesmi után.

Ami egyébként kitöltötte, kitölti és ki fogja tölteni az életemet, s amivel gondosan vezetett naplóm minden oldala unásig van teleírva, Flóra látványától hirtelen semmissé vált. Valójában nem tudom, mi a boldogság, de köze lehet a megszokáshoz: ha azt mondom, boldog vagyok Dórával, egyúttal arra is gondolok, hogy hozzászoktam a jelenlétehez. Hozzászoktam, hogy rendetlen, hozzászoktam, hogy munkám természetéből kifolyólag a házimunka java része rám hárul, hozzászoktam a látványához annyira, hogy a terhességből következő változásokat is alig veszem észre a testén. Szeretem és ismerem arcán a szeplőket, de egy ideje már tavasz-nyár tájékán sem tűnik föl, hogy a naptól egyre pöttyösebb lesz a bőre. Ha nem változtat radikálisan frizurát, észre sem veszem, hogy megnőtt a haja. Ismerem az összes szagát, s reggelente már ebből meg tudom állapítani, hogy jól vagy rosszul aludt, hogy rémálma volt-e az éjszaka, meg se kell kérdezniem, hogy elrontotta-e a gyomrát, mert a széklete különböző szagait is ismerem.

Ha az előbb unalomról és felejtésről beszéltem, most különbséget kell tennem unalom és megszokás között. Megszoktam Dórával az életet, de nem unatkozom mellette. Nemcsak a viták vagy amiatt, hogy a mai napig minden szeretkezéskor váratlanul ér a behatolás élménye. Nemcsak azért, mert hirtelen támadt ötleteivel el tud rángatni az íróasztól. Nemcsak azért, mert közös utazásaink ismeretlen országokba és városokba új témákat nyújtanak ismert mondatainkhoz, vagy külsődleges újdonsággal töltik föl megszokott belső életünket. Hogy az unalom nélküli megszokás volna a boldogság, nem tudom, ki merjem-e mondani.

Eszembe se jutott, hogy Flórára cseréljem Dórát, s így leírva még nevetségesebbnek tűnik ez a lehetőség a két név hangzóinak egybecsengése miatt. De ott a kocsmában valóban elfelejtettem terhes feleségemet, s mindazt a megszokott, vagy boldog, vagy boldog és megszokott, vagy a megszokás által boldog életet, ami otthon vár. Flórát láttam rövid, fiúsra nyírt barna hajával, amint sört csapol s közben odaszól egy részeg vendégnek, általam ismeretlen, nem beszélt nyelven, láttam, hogy lefogyott és energikusan ideodaszökken a pultban. Mindezt Dóra is, én is igen sokáig csináltuk, amíg mással nem tudtunk pénzt keresni. De most már Flóra is harminc fölött van, s meglepő módon az ő látványa ebben a helyzetben nem társult a szolgaság megalázó érzetével, amiről pedig hónapokon át, a sírvafakadás szélén bizonygattam Dórának minden egyes műszakom után, hogy nem bírom tovább. A konvenciók szerint én minden bizonnyal szabadabb embernek tudhatom magamat Flóránál, hisz a legsürgősebb dolgom, hogy négy hónap múlva befejezzek egy szöveget, amiért már előre megkaptam a fizetésem felét, s amiből ugyan szűkösen, de akár egy teljes évig élélhetünk mindketten, ha nem kellene az öt hónap múlva megszülető gyerekünkkel is számolni. Megtehetem, hogy a határidős bérmunkám helyett a regényemmel foglalkozzak, megtehetem, hogy akár napokig ne írjak semmit a depressziótól, megtehetem, hogy berúgjak és reggel nyolc helyett csak délben üljek az asztalomhoz, megtehetem, hogy a saját költségemen; nem úgy, mint most a fesztivál miatt, amit részben a szervezők, részben a producerek és a forgalmazók finanszíroznak; elutazzak egy hétre snowboardozni, ha úgy érzem, arra van szükségem egy munka befejezéséhez. Erre a szabadságra vágytam, amikor egy pult mögött szenvedtem éjszakánként, mint most Flóra. De ma este öt látva a prágai sörözőben nem erre gondoltam, hanem arra, hogy íme egy szabad ember.

Alig beszélünk pár szót, tudtam és láttam, hogy dolga van, sok a vendég, csapolt nekünk két korsó sört, amíg elmagyaráztam, hogy a filmfesztivál miatt vagyunk itt, bemutatam neki Mátét, de arra már nem volt idő, hogy kiderítsem, ő mit keres Prágában egy kocsmá pultja mögött. Leültünk, és kénytelen voltam Máténak elmagyarázni, honnan ismerem Flórát, ahogy Flórának is vázoltam, honnan ismerem Mátét. Közben azon gondolkodtam, ha nekem feltűnt, hogy ő levágatta a haját és lefogyott, vajon neki feltűnt-e, hogy én szakállt növesztettem, és hiába futok kitartóan majdnem minden reggel, hiába járok hetente legalább egyszer úszni is az ülőmunkát ellensúlyozandó, az utóbbi években kikerekedett a fejem, s aligha tehetek ennél többet egyre növekvő hasam ellen. Vajon Flórának eszébe jutott-e engem látva a szöges ellentéte annak, ami nekem jutott eszembe az ő látványáról? Hogy mégiscsak ez volt Dórával a fiatalságunk, volt abban valami romantikus és heroikus, hogy csak álmodoztunk arról, amiben most élünk, miközben csontsoványan szedtük a vendégek kiürült poharait egy tálcára, rohantunk a konyhára a kitalált ételekért, és hiába csak hajnali kettő-három körül feküdtünk az ágyba zárás után, másnap tízkor már ébren voltam, hogy eleget tudjak írni és olvasni. Flóra talán arra gondolt, hogy ő legalább még tudja, mit jelent új cipőre vagy ruhára spórolni, számára még ünnep otthon főzni egy nyugodt estén, és egyáltalán nem magától értetődő, hogy egy vendéglőben valaki eléteszi a melegételt, mások mosogatnak helyette, neki pedig csak fizetnie kell. Nemcsak Flóra létezését, de ezt az egészet úgy, ahogy volt, elfelejtettem. Hiába írtam róla, hiába igyekeztem nap mint nap emlékeztetni magamat, az emlékeim az írással együtt pusztá mondatokká váltak, a viselkedésem, én magam, a lényem már nyomát sem őrzi mindennek.

Flóra miatt hirtelen úgy éreztem, talán jobb volt régen, volt mihez képest, s miközben Máté a délutáni filmről fejtette ki véleményét, az volt a fejemben, pedig nem akartam erre gondolni, hogy milyen lenne így élni Prágában, Flórával. Régebben Dóra is többször fölvette, hogy külföldre költözhetnénk, amire én mindig azzal válaszoltam, hogy máshol is csak pultoznánk, esetleg egy hostel recepcióján ülnénk, míg itthon legalább megvan az esélye, hogy idővel az írásból élhetek meg. És, azt hiszem, ezáltal megértettem valami fontosat az öregedésről, noha csak most múltam harminckettő, tudniillik, hogy már nem várok semmi újat az írásaimon kívül, ha egyáltalán még ezekre vágyom és várok, Dóra

van, munka van, lakás és megélhetés van, a gyerek pedig egyszerűen jön. Minden megvan és meglesz, amit harmincéves koromig elképzeltem magamnak, én pedig már nem várok semmit a jövőtől, hanem csak néha, mint ma este, visszavágok a múltba. Flóra volt nekem ma este a megtestesült múltam, a jelenemet pedig már megszoktam, s nem tekintek se borúval, se bizakodva a jövőbe.

Persze, hogy őneki én rémkép voltam-e a jövőre nézvést, nem derült ki akkor sem, amikor egy cigarettaszünetében a macskaköves utcán ácsorogva elmesélte, mit keres itt. Ebben sincs semmi érdekes: valahogy még otthon megismert egy cseh fiút, beleszeretett, egy darabig átjártak egymás városába, de mivel őt kevesebb dolog kötötte Budapesthez, mint a fiút Prágához, ideköltözött. Ugyanez lenne otthon, mondta, de itt legalább szerelmes. Nagy kő esett le a szívemről, amikor ezt kimondta, ettől vált végképp képtelenséggé mindannak a lehetősége, ami eddig átfutott az agyamon. Ha ő is szerelmes, akkor meg van mentve a házasságom és a jól megszokott életem.

Szabadidejében egy bábszínházban játszik, az itt nagyon megy, mondta, szeret agyagfejeket meg rongyruhákat csinálni. Említettem, hogy Mátéval régóta szeretnének gyurma-animációs filmet írni, de ez már olyan volt, mintha csak otthon találkoztunk volna a hetedik kerületben. Azt hiszem, nem is kell erről többet írnom.

Prága még kisebb, mint Budapest, s mivel nem először járok itt, a fesztiváltömegben elég hamar ráuntam a városra. Ezen még a viszonylag sűrű, kötelező programok sem segítenek; sajtótájékoztatók, vetítések, interjúk, kerekasztal beszélgetések; minden napra kető-három, melyeken hol Mátéval, hol egyedül kell megjelennem, s melyek egytől egyig unalmasabbnál unalmasabbak, noha éppen azt reméltem tőlük, hogy majd elterelik figyelmem a filmplakátokkal kitapétázott, s ettől élvezhetetlen Prágáról, mely máskülönben kedves hely a számomra. Ugyanezt mondtam Dórának a telefonba, egyik eseményről a másikkra sétálva, akivel többször is jártunk már itt, ahogy tegnap is csak erről panaszkodtam neki, és minden bizonnyal még holnap is untatom ezzel egy körre, mielőtt pénteken hazautaznék. Nem először veszek részt filmfesztiválon, így indulás előtt már föl sem merült bennünk a lehetőség, hogy velünk jöjjön, főleg terhesen, ám hiába tudtam előre, hogy egy ilyen esemény keretében esélyünk se volna a közös prágai emlékek mámorában kézenfogva sétálni a Vár melletti fennsík parkjában, ahová Dóra kedvenc itteni villamosa visz föl kanyargós kertvárosi utcákon, azt minduntalan elfelejtem; ha már ennyit pofáztam a felejtésről; hogy egy fesztivál épp ilyen alkalmatlan arra is, amire eredetileg kitalálták: egy befejezett munka megünneplésére. Főlösképpen tagadni, hogy a filmünk nem érdekel senkit: a nézők fele hivatalból, a másik fele unalomból nézi meg, s ha valakit mégis revelatív élményként ránt ki unalmából, arról mi nem értesülünk, hisz a sajtó csak jólnevelt, semmitmondó szuperlatívuszokban ír a műről; „kafkai”-nak tartják humorát, s ezért örömmel üdvözlük a filmet Kafka városában. A producerek nem filmet nézni, hanem filmet vásárolni jöttek ide, a többi alkotót pedig nem érdekli a másé, csakis a saját alkotása. Máté valahogy képes feloldódni ebben a közegben, s ő még tisztességgel meg is nézi mások filmjeit, két korsó sör után pedig már nem zavarja, hogy a rooftop-koktélparkon; amelyekről az ingyen vacsora elfogyasztása után én menekülni szoktam; egy másik rendezővel beszélgetve csak ő kérdez a másik rendező filmjéről, aki soha nem kérdez vissza Máté filmjére, mert töredelmesen bevallja, hogy a sajtótájékoztatók és interjúk miatt nem volt ideje megnézni, de később feltétlenül sort kerít rá. Voltaképpen csak azért jöttem el, mert Máté megkért rá, mert állítása szerint ő csak a forgatáson érzi magát biztonságban, előtte az írásnál ugyanúgy szüksége van rám, mint utána a vágásnál, vagy a filmről való beszédnél. Ehhez képest hiába ülök mellette minden interjún; mint egy rossz buzi, mint más rendezők mellett az elválaszthatatlan, buta ám gyönyörű színésznő feleség; soha nem kell őt kiegyesítenem, soha nem marad válaszai után mondanivalóm. Az Európai Forogatókönyvírók kerekasztal beszélgetésén pedig hi-

ába mondom, hogy a forgatókönyv nem kész film, hanem ajánlat és utalás egy másik, nem szavakban létező és még létrehozandó műre, film rendező nélkül nem, de forgatókönyv és forgatókönyvíró nélkül létezhet, úgynevezett kollégáim ebből láthatóan nem értenek semmit. Hogy akkor én nem is tekintem magamat, magunkat alkotónak, kérdeznek vissza, s egyértelmű nemleges válaszom után; mert mint mondtam, mondom, a forgatókönyv nem alkotás, hanem egy alkotás terve, nem könyv, book, novel, hanem script és screenplay, önmagában értelmezhetetlen; a moderátor, arckifejezéséből ítélve legszívesebben kiutasítana a teremből.

Ilyen pillanatok és napok után hálát adok az égnek, hogy fordítások híján nemcsak a frankfurti és brüsszeli könyvvásárokból maradok ki, de a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra és az Ünnepi Könyvhétre sem hívnak meg. Cseppet sem hiányzik, hogy a kortársaimmal jópofizzak a Vörösmarthy vagy a Jókai téren, amíg ki nem derül, hogy nemcsak egymás, de még azon szerzők írásait sem ismerjük behatóan, akiknek a szobra alatt éppen dedikáljuk könyveinket. A könyv ünnepe az, ha olvassák, nyafogná nekem kortársam, nem ez a vásár, ahol úgy tesznek bennünket közszemlére, mint állatokat az állatkertben. Ez nem irodalom, mondaná egy másik, ez az irodalmi piac, az ipar, miközben ő maga az irodalomipar megtestesült öt éves terve, aki öt év alatt öt regényt írt, amely öt év alatt én minden hétköznap fordítottam, esetleg épp az ő könyvét adaptáltam filmre vagy színpadra, amiből végül se film se előadás nem készült, de legalább megkaptam érte a fizetésem, hogy a következő felkérésig azon az egyetlen regényen dolgozhassak, amit végül senki sem olvas majd el. Én erre azt mondanám, hogy a könyv ünnepe az, ha rátalálnak egy pincében az örökösök a halott rokonuk könyvtárában, és valamiért azt az egyetlen valaki hazaviszi a saját könyvtárába, vagy méginkább az, amikor utoljára is átnéztem már a kéziratom, és alig várom, hogy Dóra hazaérjen, s azt mondhassam neki, befejeztem. De nem mondok semmi ilyesmit iparos kortársamnak, mert engem nem hívnak ilyen alkalmakra, hiszen el sem olvasnak, egyébiránt Dóra sem olvas tőlem semmit, mert anélkül is tudja, mi van benne, hogy elolvasná.

Ez az én szerencsém, hogy ezt sem fogja olvasni. Mert nyilván minden összefügg minnennyel, legalábbis ha akarom, láthatom így a dolgokat. Nem hiszem, hogy volna sors, nem hiszem, hogy éppen azért hívták meg a filmünket Prágába, hogy én meg találkozhassak Flórával, és megcsaljam vele akár gondolatban, akár a valóságban Dórát. De Dóra nem olvassa, amit a pénzkereseten kívül magamtól és magamnak írok, s ami végül vagy megjelenik, vagy nem, így sem, úgy sem olvassa, én pedig éppen ezért bármit leírhatok, különösen itt és most, még ebben a két napban éjszakánként, egyedül a szállodaszobámban. És ez veszélyes.

Veszélyes, mert nem tudom, hogyan folytassam: képzeljem tovább Flóra ma esti vizionálását, és írjam ide a szobába Dóra megcsalását, hogy ne történjen meg a valóságban, vagy írjam tovább a tényeket? Mintha a tények leírásával csak a képzeletemet tartanám vissza. S ugyan mi a biztosíték rá, hogy az írásban rögzített és kiélt képzelet nem lehet veszélyes a valóságra, vagy nem válik éppen azzá? Azt mondom, nem hiszem, hogy volna sors, tehát, hogy mi történik a valóságban vagy a képzeletben, s a képzeletem miként van hatással a valóságra, az én döntésem kérdése. Én évekkor ezelőtt úgy döntöttem, hogy életem végéig hű maradok Dórához, a feleségemhez, és feltett szándékom kitartani e döntés mellett. Ennek ellenére szívesen megbasznám Flórát, csak egyszer, amíg itt vagyok egyedül, de nem tenném meg, legfeljebb leírnám. Dóra úgysem olvas tőlem semmit.

Azt mondom, nem hiszem, hogy volna sors, mégis minden összefügg minnennyel, s ez a látásmód a legtöbb meglepetéstől megóv. Megszokás, unalom. Tehát eszem ágában sincs letagadni, hogy az esti vetítés után; amikor Mátéval különváltunk, mert ő szívesen maradt valamelyik rooftopon koktélózni az éppen látott film rendezőjével; szándékosan sétáltam a sarki söröző felé a szállodába menet. Nem véletlenül jártam arra, hanem azért, hátha újraláthatom Flórát. Föl akartam mérni, hogy előző napi gerjedelem valóban csak gerjedelem volt-e, vagy netán annál kitartóbb vonzalom. S nem lepott meg, hogy valóban újralátom.

Az viszont már meglepett, hogy az elmúlt nap leforgása alatt sort kerített rá és megnézte a filmünket. Mindaz, amit mondott róla, hogy tetszett neki, és kíváncsi volna a gyurma-animációs ötletünkre, hátha ő maga, vagy bárki más a bábszínházi társulattól kedvet kapna hozzá és segítene a kivitelezésében, mindez már egyáltalán nem lepett meg. Semmi újat, semmi okosat nem mondott. Legfeljebb megnyugtatót együgyűsége, és megint arra gondolhattam, mennyivel többet segítettek a Dórával folytatott esti beszélgetések az ágyban, amíg ezt a filmet írtam, noha végül sem a forgatókönyvet nem olvasta, sem a filmet nem látta.

És most, egyedül, éjszaka a szállodában mégis azt érzem, milyen jólesne megbaszni Flórát; aki hiába látta, amit írtam, és a megjelent könyveim után is élénken érdeklődött, fele annyit sem ért belőlem vagy az elkészült filmből, mint Dóra, akivel öt éve együttélek, de egyetlen soromat sem olvasta. Milyen jólesne megbaszni ezt a butácska, elveszett lányt, a volt gimnáziumi osztálytársamat, aki mégiscsak valamiféle rajongással tekint rám. Dóra számára természetes, hogy írok, megszokta, nincs benne csoda és varázslat. Flóra pultozik és bábozik, és számára a csodával határos jelenség, hogy én valamit megírtam, amiből film készült, s most ennek kapcsán itt vagyok Prágában, ahol ő. Ennyi elég volna egy baszásához, hogy valaki felnéz rám, mert elértem valamit, amire ő, vagy valami hasonlóra talán csak vágyakozik? Dóra és én tudjuk, hogy mindezt munkával értem el, semmi mással. Ugyanúgy ültem le reggelente elvégezni a feladatomat, ahogy régen bejártam pultozni a kávézóba, mint most Flóra a prágai sörözőbe. Flóra számára azonban östehetség vagyok, ezt láttam a kék szemében, lehetetlenség, csoda. Megbasznom, hogy lássa, sem az írásban, sem a baszásban nincs semmi csoda. Az volna a csoda és a lehetetlenség, ha akár a képzeletemben, akár a valóságban föladnám egy éjszakára az életemet, lecserélném Dórát Flórára, hogy kiéljem ezt a gyöngye hatalomvágyat, hogy Flóra kék szemében azt lássam, miközben baszom, hogy nyögéseiben azt halljam, miközben pumpálok, hogy zseni vagy, fiam, tehetséges.

Undorodom magamtól. Ez, végülis, újdonság. Mindenesetre azt mondtam Flórának, hogy holnap este elhozom magammal Mátét is, és beszélgetünk a bábfilmről. Egy új munka lehetőségét kitapogatni még mindig értelmesebb elfoglaltság, mint egy meglévőt és megszokottat ünnepelni, ami a befejezése után félévvel nyilvánvaló képtelenség.

Az én problémám az, hogy túl komolyan veszem a problémáimat. Ma reggel azon kaptam magamat, hogy nedves alsónadrágban, félórán át az ágyban fetrengve azon töprengök, megcsalásnak számít-e, hogy álomban megbasztam Flórát. Mintha eddigi följegyzéseim alapján nem volna egyértelmű, hogy Prágából és a filmfesztiválból gyakorlatilag semmi más nem érdekel, csak is egy baszás lehetősége Flórával.

Még a mai díjkiosztó gála sem izgat, ahol pedig jóeséllyel kaphatunk valamit Mátéval, aki most valószínűleg másnaposan vár rám a szálloda étkezőjében, a bőséges svédasztalos reggelinél, miközben én még mindig a spemaszagú boxeromban írom ezt. Nincs más gondom, ez lehet a baj, még a reggeli elkészítésével sem kell foglalkoznom, ami máskülönben, otthon, Dórával, mindig az én feladatom, noha nem kényszerít rá senki és semmi, egyszerűen így alakult vagy én alakítottam így, de amely feladat gyakran összeszólkkozásokat eredményez köztünk, mivel időről időre rámtör a szorongás, hogy a tojások felferésével töltött idő miatt nem lesz elegendő időm átgondolni egy mondatot. A gyerekek jövetelének ténye is voltaképpen csak ezt a félelmet növeli bennem, mert jól tudom, hogy idővel majd neki is én készítem el a reggelijét, és az óvodába meg az iskolába is én fogok csomagolni uzsonnát. Mintha az egészet csak azért csinálnám, hogy a szenvedő mártír szerepében tetszelegjek, aki mindent megtesz a felesége és a családja kényelméért, hogy aztán majd jogosan fakadhassak ki, ha teljesen más okból kifolyólag nem megy az írás, hogy mindez Dóra meg a gyerekek miatt van így.

Nincs nekem semmi bajom, ez az igazi baj, ezért aztán három napja azon pörög az agyam, s immár öntudatlanul, álmomban is, hogy miként okozhatnék magamnak valami bajt. Unalom, megszokás. Feleség, gyerek, bevásárlás, főzés, takarítás, írás. Mindez a sok apró esemény; ami máskülönben kitölti, s látszólagos monotonitása ellenére ki is színezi a napjaimat, mert, közhely, de minél tovább nézünk egy tárgyat, annál több részletet veszünk észre rajta; most hiányzik, s ezért anélkül, hogy eddig feltűnt volna, valami történetet próbálok magamnak fabrikálni a semmiből, vagy legfeljebb annyiból, hogy kedvem támadt valakit megbaszni a feleségemen kívül. Attól még, hogy számomra a munka az írás, pontosan ugyanolyan unalmas vagyok, mint bárki más; legfeljebb az álproblémák gyártásában lehetek tehetségesebb, mert míg másvalaki a helyemben egyszerűen kiverte volna a faszát az első nap, én két napig töprengve vártam, hogy álmomban spontán magömlésem támadjon. Harminckét éves koromra még gyávább lettem, mint kamaszkoromban voltam. Máskülönben engem is csak az érdekel, hogy legyen pénzem, ami van, hogy a legjobb legyek abban, amit csinálok, ami persze nem lehetek, de ez a fesztivál meg Flóra élénk érdeklődése mégis azt az illúziót kelti bennem, hogy talán az vagyok. Még ha senkit sem érdekel a prózám, még ha Dóra sem olvassa, amit írok, még ha meg sem baszom végül Flórát, akkor is azt látom tükröződni a jelenlétében, amire húsz éve vágyok, mint minden ember, én is, amit húsz éve kívánok magamnak, hogy nekem: sikerült. Csakhogy mindezt húsz év alatt, a részfeladatok teljesítése közben, mint oly sok mindent, elfelejtettem. Hogy Flóra szabad volna a pult mögött, írtam néhány napja, s ezért érdekel, ezért kívántam meg, hülyeség: gyarlóságból kívántam meg, ahogy minden más is gyarlóságból következik, mert Flóra a kontraszt, aki még mindig egy pult mögött áll, pedig húsz éve, amikor együtt érettségiztünk, még neki is biztosan terveit voltak magával, amely tervekről én ugyan nem tudtam semmit, mert mint mindig, a sajátjaimmal voltam elfoglalva, s amely tervekből nem lett semmi. Én viszont írok, mint akkor terveztem, feleségem van, mint akkor vágytam rá, gyerekem lesz, ahogy mindig képzeltem, s ma talán még díjat is kapok a munkáért. Egyetlen dolgot nem terveztem és képzeltem, egyetlen dologra nem számítottam csupán, s ha valami, hát talán ez lehet a férfikor: hogy terveim tudatos beteljesítése idővel olyan unalmassá válik, hogy még a feleségem megcsalását is komolyan fontolóra veszem.

Végülis megnyugtató, hogy a képzetnek mégsincs akkora hatása a valóságra. Ezt már a vonaton, hazafelé menet írom, pedig nem sürget semmi és senki az események lejegyzésében. Ami tegnap történt, akár otthon is leírhatnám, Dóra akár el is olvashatná, ha olvasna tőlem bármit, de le se kellene írnom. El is mesélhetném a feleségemnek, hogy Mátét összeismertettem egy volt osztálytársammal, Flórával, aki pár éve Prágában él, bábozással foglalkozik, amikor nem pultozásból keresi a kenyerét, beszélgettünk vele hármasban a gyurma-animációs filmtervünkről, s az utolsó este Máté lefeküdt vele. Egy volt osztálytársad, kérdezné Dóra cinikusan mosolyogva, majd megnézné Flórát Facebookon, ahol semmi nyoma annak, hogy valaha volt vagy lehetett volna valami Flóra és köztem, és feleségem legfeljebb annyit jegyezne meg csipkelődve, hogy ez a lány pont olyan pinaszájú párizsias kurva, aki nekem szokott tetszeni, nem pedig Máténak.

Máté most épp úgy alszik itt a fülkében, a szemben lévő három ülésen elfekve, mint reggel az ágyában, mikor fölkeltem, hogy indulnunk kell a pályaudvarra. Csak Flóra hiányzik mellőle, akit hiába ismerem húsz éve, ma reggel láttam először fedetlenül a mellét. Az ülések fölötti tükörben magamat látom, jólnevelten, egyenes háttal ülök, a kihajtható étkezőasztalon a naplóm hever. Évtizedek óta, ha utazom, repülőn, vonaton vagy buszon, ölemben nyitott könyv vagy a naplóm. Ez az egyetlen dolog, ami hosszú ideje nem változott, s minden változás ellenére az egyetlen reményem is. Írtam ezt a naplót magányosan, valakire vágyakozva, mástól idegenkedve, de mindig írtam, s írni fogom azután is, hogy hazatértem terhes feleségemhez, hogy megszületett az első gyerekünk,

és ha születik második, vagy ne adj' isten harmadik, ugyanúgy Dórától, esetleg másvalakitől, még azután is írni fogom.

Bár ha sokmindent nem is tanultam ebből a Prágában töltött néhány napból, azt mindenesetre sejthetem, hogy az utolsó kitétel, egy másvalakinek a lehetősége Dórán kívül, nemigen valósulhat meg. Hiába kaptuk meg a fesztivál fődíját, a jutalombaszás nem nekem, hanem a rendezőnek jár, legyen bár ugyanolyan mértékben szerzője a filmnek, mint Máté. Az én jutalmam egy üveg sör volt, amit a lakásunk teraszán, feleségem társaságában fogyasztottam el aznap délután, amikor befejeztem a forgatókönyvet. Mégis igazságtalannak érztem ezt a helyzetet, hiába mondtam az Európai Forgatókönyvírók kerekasztal beszélgetésén, hogy amit én írtam, csak ajánlat, most úgy érzem, az a film, aminek a dicsfényében Máté három napig félrészezen vagy másnaposan fürdött, nélkülem sosem valósulhatott volna meg. Úgy tűnik, ennyi év után sem sikerült lemondanom arról a vágyról, hogy csak egyetlen egyszer valaki ne a lényem és a létezésem, hanem a tehetségem miatt vonzódjon hozzám, hogy valaki ne a hangom, a szagom és a mozdulataim, hanem a mondataim miatt kívánja meg a testem, noha kétség sem férhet hozzá, hogy én választottam ezt az életet, én választottam Dórát, bár a történetek után nem vagyok benne egészen biztos, hogy nekem vagy bárki másnak valaha is lett volna vagy lenne lehetősége másként választani.

Nyilvánvalóan tévedés az egész: tévedésből menekültem a fesztiváltömeg elől minden este Flórához, Dóra helyett menekültem minden este Flórához, mivel ő itt volt Prágában, Dóra pedig otthon volt Budapesten. Flóra múltból ismerős arca a Dóra előtti, tartós magányomra emlékeztetett, így ezt a három napig tartó átmeneti állapotot, amíg nem volt mit írnom, nem volt kihez beszélnem, nem volt kihez bújni, állandósult állapotnak tévedtem. Elképzelttem, megálmodtam és lejegyeztem annak a lehetőségét, hogy megcsalom a feleségemet, de nem nekem járt a kósza baszás, aki egy filmfesztivál felületességét sem tudom élvezni, s akire otthon vár Dóra és a születendő gyerek, hanem Máténak, aki a rooftop-koktélparkon is képes feloldódni, s akit nem vár otthon senki.

Nekem mindennek, és mindennek csak a lejegyzése maradt. Én csak lejegyeztem és formába öntöttem mindazt, amiről Mátéval közel egy éven át beszélgettünk, ő pedig filmet csinált belőle. Én csak lejegyezni fogom azt is, amiről Máté olyan intenzíven és lelkesen tudott magyarázni Flórának, hogy ő, velem ellentétben, végül képes volt megcsalni cseh szerelmét, aki miatt otthagya Budapestet, és egy másik életet választott.

Máté képes olyat mondani egy még nem létező film nem létező forgatókönyvéről, hogy jobb lesz, mint bármelyik Švankmajer, noha én vettem föl egyszer, hogy Örkény *Gondolatok a pincében* című egyperceséből gyurma-animációt kellene írunk. Tegnap este is csak én tudtam világosan elmagyarázni Flórának, miről szólna a film, amiben a bábársulatuk segíthetne, hogy egy magányos patkány és egy féllábú kislány szerelméről volna szó, egy pince sötétjében játszódna az egész, ahol a láthatatlanság és a zajok miatt a féllábú kislány macskának tévedné a patkányt, akit a pince fölötti házban lakó emberek gyűlölnék és ki akarnak irtani, de a féllábú kislány, mivel nem látja, macskaként tekint rá és szereti, eteti, itatja, játékokat ad neki ajándékba, s ez a magányos patkányt annyira meghatja, hogy elhitesi a kislánnyal: ő valóban macska. Örkénynél, vette át a szót Máté tegnap este, a vágy lehetetlensége a lezárás: a novella úgy ér véget, hogy a patkány arra gondol, milyen szép volna macskának lenni, de abba már bele sem mer gondolni, milyen szép volna féllábú kislánynak lenni. Nálunk az a kiindulópont, bőfögte vissza Máté két korty sör között egy évvel ezelőtti szavaimat, ami Örkénynél a lezárás: a patkány nemcsak eljátszik a gondolattal, milyen volna macskának lenni, hanem azzá válik. A pince sötétjét kihasználva heteken keresztül elhitesi a lánnyal, hogy ő egy macskához jár le játszani, még nyávogni is megtanul a kislány kedvéért, aki végül már nem keresi az emberek társaságát, csakis a macskának tévedett patkányét. És mi a vége, kérdezte Flóra csillogó szemmel Mátéra meredve, de ezt már csak én tudtam elmagyarázni, én mondtam el Máté helyett Flórának, aki ezalatt is folyamatosan Mátét nézte, hogy a patkány végül meglátja magát nyávogás közben egy törött tükörben, amit valaki a pincébe rakott,

és rájön, hogy nem a féllábú kislány, hanem a saját kedvéért tette magát macskának, rájön, hogy ő macska akar lenni, de mivel nem lehet az, ezek után viszont képtelen patkányként továbbélni, felköti magát. Felköti magát egy dróttal, ismételte Máté, mert nem akar a kislánynak fájdalmat okozni a valósággal. Nagyon tetszik, mondta Flóra, biztosan segít majd a társulat. A ház lakói boldogok, folytatta Máté, mert meghalt a patkány, a kislány pedig azt hiszi, hogy a macska egyszerűen eltűnt, a patkány viszont sosem tudja meg, hogy éppen azzal ártott a legtöbbet, amivel helyre akarta hozni a dolgokat, vagyis a saját halálával. Mert a kislány azzal az illúzióval éli tovább az életét, hogy ő egy macskával játszott, de ennek az illúzióknak a fájdalmát csak a nézők érezhetik.

Ennél több nemigen kellett Flórának, hogy nedves legyen a bugyija. Egy fődíjas rendező beavatta a következő filmtervébe, nagy szavakat használt, én világosan magyaráztam, de Flórának nem világos magyarázat, hanem nagy szavak kellett. Flórának nem az kell, amit én mindebből, vagy az elmúlt három napból lejegyzek, hanem Máté ígérete, hogy a patkányt majd ő varrhatja meg, amire Flóra rögtön azzal az ötlettel válaszolt, hogy felmosórongyokból és gombokból kellene csinálni, mert ilyen anyagokból még a patkány macskává változása is megoldható, a sűrke rongypatkányból könnyen formálhat sűrke rongymacskát, mintegy megmutatva, milyennek képzei a kislány a macskabarátját, aki valójában patkány. Innentől úgy beszélgettek egymással, mintha ott se lennék, úgy szöktették egymás ötleteit; amelyeket én kitüntetett figyelemmel hallgattam, mert kénytelen voltam belátni, hogy ezeknek az úgynevezett vizuális típusú embereknek a fejében még részegen is olyan képek születnek, amelyek a forgatókönyv írásánál, vagyis mindezek lejegyzésénél a segítségemre lehetnek; hogy verbális reakcióikban már benne volt az is, miként reagálnak majd egymás mozdulataira az ágyban.

Flórának beteljesült az a lehetőség, amiről én legfeljebb csak büntudattal kínlódva álmodtam, de megtenni nem voltam képes. Tulajdonképpen lehetőségem se nagyon volt rá, hogy megtegyem, mert ha az elmúlt napokban nem a saját ok nélküli büntudatommal és nem túl fantáziadús képzelődéseimmel foglalkoztam volna, biztos észreveszem, hogy Flórának nem én, hanem Máté kell. Nem az számít, hogy mit gondoltam, képzeltem és tévedtem, hanem hogy mi történt mindannak ellenére, amit gondoltam, képzeltem és tévedtem. ■ ■ ■

Szőllősi Barnabás: 1991-ben született Budapesten. 2016-ban szerzett master diplomát a Színház- és Filmművészeti Egyetem filmdramaturg-forgatókönyvíró szakán. Azóta tanításból, szakírástól, szakfordításból, dramaturgiai munkákból él.